

קאובוי

פורים ראשון בירושלים, תשי"ט

הרב חיים סבתו

חורף תשי"ט קר וסוער היה. אינני יודע אם באמת היה אותו חורף כל כך קר, ואולי רק לי. ילד קטן הייתי, תלמיד כיתה ב' בתלמוד תורה בית וגן. כמה חודשים לפני כן עלינו מצרים לשיכון עולים בבית מזמיל, ליד המעברה של האזבסטונים. לא היינו מורגלים לקור הירושלמי. יום-יום הייתי מְצַפֵּים להמתין לתחנה שליד הקיוסק של קדוש לאוטובוס מספר שמונה-עשרה ובחיקי שקית בד ובה גרא, ספר חשבון וכמה חצאי פחברות. והאוטובוס, או הגיע או לא הגיע. אם הגיע היה עפוס ודחוק, או עצר או לא עצר. פועלים קשי יום עמדו בתוך שלוליות בתחנה המוצפת, מתחננים נואשות בתנועות ידיים ובצעקות שיעצור כדי שלא יאחרו לעבודה. והנהג גניף את ידיו כפי שמשותף בצערם וצועק: גלא, גלא. אם רק פתח דלת להוריד נוסע, מיד נדחקו כמה בני גזל וכמה בעלי אגרופים בין הדלת והנהג, אוחזים בכל מה שיכולים כדי לא ליפול.

כך היתה הנסיעה בכל בוקר. ואני, הכל חדש לי, מתבונן בכל, כמו נהנה לבלוע כל תמונה. לפעמים מתעלם ממה שסביבי ומסתכל בנחליאלי אחד שעוגד על ענף רטוב של אילן. לאחר נסיעה מייגעת ירדתי בתחנה שליד העץ הזקן שבכיכר הרצל, צועד כל בוקר במעלה רחוב הפסגה, דרך מפעל השיש עד לבית הספר. ההר חשוף היה לגמרי, רוחות עזות נשבו מכיוון עין כרם, וגשם הצליף בי בכוח כל הזמן. כך יום-יום בחורף ההוא. לפעמים היה רואה אותי הרב לויכטר, המנהל של התלמוד תורה, עוטר באהבה את צווארי במגבת מטבח שניגבו בה את הידיים בהפסקת עשר, ואומר, אם לא פעיל, יהיה לך לפחות צעיף בגשם הזה. אפא סרגה אז במרץ צעיפים לכולנו. עוד לא הגיע תורי.

הרב לויכסר אהוב היה עלינו מכל המורים. גבוה היה, זקנו עשוי בקפידה וקולו סמכותי, אבל עיניו היו טובות ולבו מלא אהבה לילדים. מפעם לפעם, ביום נאה של חורף, היה סוגר את הספרים ואופר לנו: היום נלמד בעמק. ולקח את כולנו לסייל בעמק שמתחת לשכונת בית וגן. לימים בנו שם את בית החולים שערי צדק. אותם ימים מלא פרגים ורקפות היה. לא פעם הושיב אותנו במעגל על העשב, מלמד אותנו לשאוף אוויר מלוא הריאות, ומספר סיפור. התבוננתי בו והיה נדמה לי כמיין חוט של עצב שנסוך בעיניו השוחקות. רק אחר חמש שנים הבנתי מה שהרגשתי. בכיתה ד' אסף אותנו ואמר: היום לא לומדים מהספרים. הדליק את הרדיו והקשיב. ברדיו שידרו אותם ימים את משפט אייכמן. בסופו של אותו יום אפר, כאילו בדרך אגב, ילד הייתי אז, עברתי את הגיהנום וחזרתי לעיירה. הילד היחיד שחזר. אפר ולא הוסיף.

ראש חודש אדר של שנת תשי"ט, ואני בכיתה ב', מגיע כדרכי לבית הספר, ומפתע מאווירה חגיגית שהיתה בכיתה. על הקיר נתלתה כרזה גדולה, ארבעה דגים גדולים בארבע זוויותיה, בקבוק יין עקום, ובכתב סת"ם מקושט כתוב: **משנכנס אדר מרבין בשמחה**, וכל הילדים שמחים ושרים.

הרב לויכסר הודיע שלקראת פורים כל התלמידים יבואו מחופשים. לא הבנתי מה פירוש להתחפש. הסתכלתי סביבי וראיתי שכולם נרגשים ונתייכים ולא הבנתי למה. אותם ימים לא נהגתי לשאול על כל מלה שלא הבנתי. בעל דמיון הייתי, ומה שלא הבנתי השלפתי מדמיוני, מנסה להשוות למלה אחרת שהכרתי בעברית או בערבית או למה שלבי אפר לי. אחר כמה ימים כבר הבנתי מעצמי. השכונה התפלאה קולות נפץ של קפצונים, והכל דיברו על פורים ועל תחפושות. קדוש תלה מחוץ לקיוסק חבל ועליו כובעים צבעוניים ואקדחים.

ולמה מתחפשים? בבית מזגיל היו כל הילדים או קאובוי או אינדיאני, וכל הבנות - או אסתר המלכה או מלכת הלילה. למה אסתר הבתני. ידעתי כמובן את סיפור המגילה. אבל למה להתחפש בפורים לקאובוי או לאינדיאני, ומה זה בכלל קאובוי? אולי הוא מהאחשדרפנים שבמגילה. בדפיוני גילגלתי את המלה העברית קאובוי וניסיתי לחשוב מאין באה. כמובן לא העזתי לשאול. מי לא יודע מה זה קאובוי. ואיך נראה קאובוי? רחובות בית מזגיל הוכיחו. כובע שחור רחב שוליים, סרסים צבעוניים בצדי המכנסיים, חגורת עור רחבה וכמובן... העיקר, קאובוי הוא אקדת. בצד המכנסיים נרתיק ובו האקדת. קאובוי, שלוף. כך נשמע מכל עבר. מה זה "שלוף" ומה זה שייך לפורים? ניסיתי להבין כדרכי מעצמי. חשבתי לעצמי איך יודעים הילדים בבית מזגיל את כל זה.

אותם ימים אבא חזר מן העבודה בערב בשעה מאוחרת, לאחר כמה שעות נוספות שהשיג, וגיד רץ לתפילה. בבוקר אף פעם לא ראיתי אותו. חיכיתי לערב שבת. לפני כניסת שבת ארבותי לאבא ותפסתי אותו ברגע פנוי. אבא, אמרתי, המנהל לויכטר אמר שכולם צריכים לבוא בעוד שבועיים מחופשים. הביט בי אבא ואמר, בוודאי, אם המנהל אמר, צריכים להתחפש, ופנה ללכת לבית הכנסת לקבלת שבת. ידעתי, במצרים עושים כל מה שאומר המורה, כמו שחייל מקיים פקודה. היהרתי אחריו: אבא, אני אהיה קאובוי. כן, כן, עונה לי אבא בפנים רציניות, אתה תהיה קובוי. אתה תהיה קובוי. הוא ביטא את המלה לא כמו הילדים בבית מזגיל.

נעלאתי שפחה, ופשטה בי התרגשות, אותה התרגשות שראיתי אצל כל הילדים בכיתה בראש חודש אדר. אני אהיה קאובוי. בעל דפיונות הייתי, וראיתי את עצמי עם אותו כובע שחור רחב שוליים, מכנסי עור וכמובן אקדת.

ימי השבוע חלפו ואני מחכה שאבא יאמר לי משהו. מתי הולכים לקיוסק של קדוש לקנות אקדת. מציתין הייתי בכל יום כשחזר מן העבודה וחושב אולי עכשיו יאמר משהו ולא אמר. לשאול לא העזתי, ושתקתי. עוד יש שבוע. כך עבר יום אחר יום. כמה ימים לפני פורים ובית מזגיל כבר מלאה באינדיאנים עם כובעי נוצות צבעוניות ומלכות אסתר. לא יכולתי להתאפק עוד ושאלתי, אבא, אני צריך להיות קאובוי. בוודאי, עונה אבא, אתה תהיה קובוי. שתקתי ושפחתי.

ערב המסיבה לא יכולתי עוד להמתין ובניגיה של דאגה אפרתי לאבא, אבא, מתי נלך לקדוש. פחר צריך להתחפש. אל תדאג, הבטחתי לך שאתה תהיה קובוי. האפנתי ושפחתי.

לפחרת בבוקר אוצר אבא, היום אני פלווה אותך לתחנה. הלכנו יחד לקיוסק של קדוש. ואבא ביקש כובע של קאובוי בשבילי. רעדתי מהתרגשות. קדוש הראה לו שני סוגים. אחד מפלסטיק ואחד פנייר. אבא בחר בכובע פנייר. לא היה אכפת לי. העיקר שאני קאובוי. הניח אבא את הכובע על ראשי ואמר: איזה יופי, איזו תחפושת, אתה קובוי. פמש קובוי אמיתי. וצחק פלוא פיו. טפח על שכמי ולחץ את ידי ואמר: שלוף. מזמן לא ראיתי אותו שפח ככה. כל כך שפחתי שלא חשבתי אותה שעה שאין לי יריעה על הכתפיים, ולא פסי קישוט על הפכנסיים וגם אין לי אקדח. לא היה אכפת לי בכלל. אני מחופש. מחופש לקאובוי. מי ישווה לי. עמדתי בתחנה, דווקא שפח הפעם שהאוטובוס פאחר, פתבונן בכל התחפושות שפילאו את הרחוב ופקוה שגם אחרים רואים אותי. קאובוי צעיר.

ירדתי בתחנה שבהר הרצל. גשם זלעפות ירד ורוח סערה נשבה. ביד אחת אחזתי את שקית הבד עם הפחברות וביד השנייה הידקתי בכל הכוח את הכובע שלא יעוף. ואותו יום כאילו כל הרוחות יצאו להילחם בי, הקאובוי. אבל אני תופס את הכובע בכל כוחי. הצלחתי, הוא לא עף. פעם אחת עף לי ורצתי אחריו ותפסתי אותו. לא הרגשתי שהגשם פפספס את כובע הנייר עד שכאשר הגעתי לפפעל השיש לא החזקתי אלא עיסה של נייר. אבל אני לא הבחנתי בכלל. הלכתי ושרתי לי שירי פורים. פלא שפחה. ידעתי, אני קאובוי.

והנה סוף-סוף חצר התלמוד תורה. והחצר פלאה דפיויות פדפיויות שונות. הנה ילד מחופש לאדפ"ר. שטרייפל חגיגי על ראשו וגארטל חוגר את גליפתו. והנה חכם ספרדי, פמש חכם באשי, עטור בפצנפת מחוטי כסף וזהב, ושם עוגד ילד בבגדי כוהן גדול עם פעיל פעמונים ורימונים וציץ ומצנפת ואפוד ועליו חושן שנוצצות בו אבנים טובות, ארבעה טורים אבן. הגראה הדהים אותי. כמה יפות היו התחפושות. ואני עם הכובע השחור פנייר על ראשי שהפך בגשם לכדור נייר רטוב ולבי טוב עלי. גם אני מחופש. אני קאובוי.

הגנה, הרב לויכטר, צילצל בפעמון המתכת שלו. נכנסנו כולנו לכיתה. הרב לויכטר ביקש שילד-ילד לפי התור ייצא וייכנס ואנו ננחש מי הוא. והנה נכנס אדמו"ר חסידי ומסיכה על פניו. מי הוא זה? שואל הרב לויכטר. אי אפשר להכיר אותו. מי יודע? הכל מנסים לנחש. ואז, האדמו"ר פוריד את המסיכה. או, פולטים כולם בהפתעה, זה איצה. איזו תחפושת נפלאה. ממש אמיתית. איך לא עלה על דעתנו. אני ניחשתי, צועק ילד שהתחפש לשופט, הרי סבא שלו אדמו"ר.

וכך יצא ילד ילד ונכנס חגיגית, והרב לויכטר שואל בכל פעם בהפתעה: מי הוא זה ואי זה הוא? פונה לתלמידי הכיתה, והכל מנסים לנחש. אני יושב במקומי ממתין בחגיגה. תורי מתקרב. אני מתמלא מתח והתרגשות, מתרוגם על בהונות רגלי וכוסס את ציפורני ידי. תורי הגיע. אני יוצא ונכנס ועל ראשי כדור הנייר הרטוב. הרב לויכטר מתבונן בי, וחוזר ומתבונן, מתאמץ מאוד לזהות, ואז הוא אומר: מי זה? אינני מצליח לזהות בשום אופן! מי אתה? הוא פונה אלי בפהרה בלי לשאול את הילדים. נמלאתי גאווה ושפחה.

אני חיים, השבתי, אבל היום אני קאובוי.

הו, אפר הרב לויכטר בהתפעלות: קאובוי. איזו יופי של תחפושת, אי אפשר היה לזהות אותך. הלכתי למקומי וישבתי שם.

ואז עקצה הכיתה התרוגם הילד שהתחפש לשופט ופחה בקול: מי לא ידע מי זה. אין לו בכלל תחפושת.

“ דרוש כפר שלם לגדל ילד ”

פתגם אפריקאי עממי

